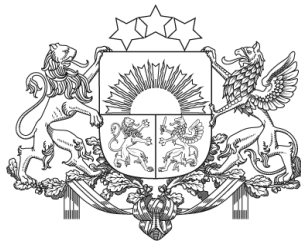

Publicētais numurs	:	C-507/23
Dokumenta numurs	:	1
Reģistra numurs	:	1265319
Iesniegšanas datums	:	08/08/2023
Reģistrēšanas reģistrā datums	:	08/08/2023
Dokumenta veids	:	Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas, kas veikta, izmantojot e-Curia, numurs	:	Dokuments DC191878
Datnes numurs	:	4
Iesniedzējs	:	Elīna Majore (J357739)

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2023.gada 7.augustā

Senatoru kolēģija šādā sastāvā: senatore referente Rudīte Vīduša, senatori Veronika Krūmiņa un Jānis Pleps

rīcības sēdē izskatīja jautājumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu pārtraukt un atzīt par prettiesisku Patērētāju tiesību aizsardzības centra faktisko rīcību, bez pieteicēja atļaujas izmantojot un izplatot viņa personas datus sižetā, kā arī par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2023.gada 20.maija spriedumu daļā par atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

Lietas apstākļi

[1] Senātā ir ierosināta kasācijas tiesvedība lietā starp pieteicēju /pers. A/, kurš ir Latvijā atpazīstams auto nozares žurnālists un eksperts, un Patērētāju tiesību aizsardzības centru par to, ka Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ir neatļauti apstrādājis pieteicēja personas datus, izplatot videosižetu.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs rīkoja sociālo kampaņu, kuras ietvaros vairākās interneta vietnēs izplatīja videosižetu „Pārbaudi – Pērc – LietoTo sociālais eksperiments”. Videosižets bija veidots kā patērētājiem adresēts vēstījums par dažādiem svarīgiem riskiem, ar kuriem var nākties saskarties patērētājiem, iegādājoties lietotu automašīnu. Videosižetā patērētāji tika aicināti pārbaudīt pārdevēju identitāti un reputāciju, kā arī būt uzmanīgiem, jo negodīgi tirgotāji var izmantot negodīgas metodes, mēģinot atdarināt sabiedrībā pazīstamus ekspertus, tādējādi šādā maldinošā veidā palielinot patērētāja uzticēšanos konkrētā transportlīdzekļa pārdevējam un panākot, ka patērētājs veic tehniskā ziņā vai citādi neatbilstoša transportlīdzekļa iegādi. Sižeta galvenais varonis atdarināja pieteicēja balsi, viņam raksturīgā stilā sarunājās pa telefonu, valkāja tādu pašu cepuri, kādu citos raidījumos valkājis pieteicējs. Sižetā redzams saraksts ar nosaukumu „/pers. A./ bieži lietotās frāzes”, kā arī iekļauts fragments no raidījuma „TE!”, kurā redzams un dzirdams pieteicējs.

Pieteicējs, nepiekrītot veidam, kādā viņa tēls tiek izmantots videosižetā, iebilda pret šāda sižeta veidošanu un izplatīšanu. Neskatoties uz to, sižets tika demonstrēts vairākās interneta vietnēs un arī šobrīd ir pieejams tīmeklī.

Pieteicējs lūdza Patērētāju tiesību aizsardzības centru pārtraukt demonstrēt videosižetu, publiski atvainoties par reputācijas graušānu un atlīdzināt nemantisko kaitējumu. Centrs lūgumu noraidīja.

Pieteicējs vērsās tiesā, lūdzot atzīt Patērētāju tiesību aizsardzības centra rīcību par prettiesisku, uzlikt pienākumu atvainoties un samaksāt 2000 *euro* atlīdzību par nemantisko kaitējumu.

[2] Administratīvā rajona tiesa daļēji apmierināja pieteikumu: atzina Patērētāju tiesību aizsardzības centra faktisko rīcību, bez pieteicēja atļaujas izmantojot un izplatot viņa personas datus, par prettiesisku un uzlika pienākumu to pārtraukt, kā arī uzlika pienākumu atlīdzināt pieteicējam nodarīto nemantisko kaitējumu 100 *euro* apmērā un publiski atvainoties.

Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, pieteikumu arī apmierināja daļā: atzina par prettiesisku Patērētāju tiesību aizsardzības centra faktisko rīcību, bez pieteicēja atļaujas izmantojot un izplatot viņa personas datus, un uzlika Patērētāju tiesību aizsardzības centram pienākumu pārtraukt izmantot un izplatīt pieteicēja personas datus sižetā „Pārbaudi – Pērc – LietoTo sociālais eksperiments”, kā arī pienākumu publiski atvainoties pieteicējam vietnēs, kurās centrs sižetu publicēja. Pārējā daļā – par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu naudā – pieteikums tika noraidīts.

Apgabaltiesa konstatēja, ka Patērētāju tiesību aizsardzības centra rīcība turpinājās laikā, kad bija stājusies spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa Regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (turpmāk – Vispārīgā datu aizsardzības regula), un šī rīcība bija pretrunā regulas 6.panta 1.punkta e) apakšpunktam. Ne tikai pieteicēja vārds un uzvārds, bet arī pieteicēja tēls, kura atainošanai konkrētajā lietā citstarp izmantots pieteicēja attēls no raidījuma „TE!” un vērsta uzmanība tieši uz pieteicēja profesionālo nodarbošanos auto nozarē, ir personas dati Personas datu iekļaušana sižetā, publiskošana un glabāšana citām personām pieejamā veidā ir personas datu apstrāde. Sižets bija veidots valsts pārvaldes iestādes funkciju izpildes ietvaros un bija vērsts uz tiesiska un sabiedrībai vajadzīga mērķa sasniegšanu – patērētāju zināšanu līmeņa paaugstināšanu, lai tie spētu pieņemt uz patiesu informāciju balstītu ekonomisko lēmumu par lietota automobiļa iegādi. Tomēr mērķi varēja sasniegt arī bez pieteicēja personas datu izmantošanas – ar citu sabiedrības uzrunāšanas formu, cita satura sižetu vai citu personu tādā pašā sižetā.

Vērtējot, vai par pieteicēja tiesību pārkāpumu ir nosakāms atlīdzinājums, apgabaltiesa atzina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības centra pieļautais pārkāpums nav smags. Tiesa ņēma vērā, ka pieteicēja tēla izmantošana sižetā nav vērsta uz pieteicēja goda, cieņas un reputācijas aizskaršanu. Objektīvam, pietiekami vērīgam skatītājam no malas sižets nevar radīt priekšstatu par pieteicēju kā krāpnieku vai negodīgu personu. Nemantiskais kaitējums pieteicējam ir nodarīts tiktāl, ciktāl centrs ir apstrādājis un publicējis viņa personas datus,

neņemot vērā pieteicēja iebildumus, kā arī nenovēršot pārkāpumu pēc pieteicēja prasības. Šo pārkāpumu centrs ir izdarījis tāpēc, ka kļūdaini interpretēja tiesību normas, turklāt tiesību normu interpretācija bija sarežģīta. Tiesa ņēma vērā arī to, ka tamlīdzīga sižeta izveide un publicēšana bez personas atļaujas būtu pieļaujama žurnālistikas vajadzībām, šāds sižets bija vislabāk piemērots konkrētā mērķa sasniegšanai, kā arī netika izmantoti pieteicēja sensitīvie dati. Tāpēc tiesa atzina, ka sižeta pieejamība interneta vidē pati par sevi nenodara kaitējumu pieteicēja godam un cieņai.

Tā kā centrs pēc pieteicēja pamatotiem iebildumiem faktisko rīcību nebija pārtraucis, apgabaltiesa nosprieda, ka Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzinājuma likuma 14.pantā paredzētā nemantiskā kaitējuma novēršana, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, nav pietiekams. Tāpēc tiesa uzlika pienākumu iestādei publiski atvainoties pieteicējam tajās interneta vietnēs, kurās centrs sižetu publicēja. Tā kā sižets neaizskar pieteicēja godu un cieņu, kā arī nekaitē viņa reputācijai un tajā nav izmantoti pieteicēja sensitīvie dati, tiesa neuzskatīja par nepieciešamu noteikt atlīdzinājumu naudā.

[3] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu naudā. Sūdzībā norādīti turpmāk minētie pamati sprieduma atcelšanai.

[3.1] Apgabaltiesa ir nepareizi novērtējusi to, vai pieteicējam nodarīts kaitējums, jo nepareizi izpratusi goda, cieņas un reputācijas aizskāruma jēdzienu un nepamatoti atstājusi nenovērtētus vairākus pieteicēja norādītos apstākļus par viņam radīto goda, cieņas un reputācijas aizskārumu (tai skaitā sižeta pārpublicēšana veidā, kas pieteicēju kā vispārāzītu auto ekspertu pazemo skatītāju acīs). Tiesai bija jāvērtē vidusmēra skatītāja, kas parasti nav tas vērtīgākais, reakcija uz sižetu un tajā atspoguļoto pieteicēja tēlu. Tiesa arī nav ņēmusi vērā, ka sižeta publiskošana notikusi, pat neskatoties uz pieteicēja kategorisku atteikumu, kas bija balstīts iebildumos pret sižeta scenāriju.

Nesniedzot tiesisko aizsardzību sakarā ar goda un cieņas aizskārumu, tiesa pārkāpusi Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 95.pantu (cieņas un goda aizsardzība) un 96.pantu (privātās dzīves neaizskaramība).

[3.2] Tiesa būtībā izteikusi atziņu, ka pieteicēja popularitāte un piemērotība sižeta veidošanai ir pamats attaisnot to, ka tiek aizskartas pieteicēja tiesības uz privātumu un tiesības pašam lemt par savu datu apstrādi.

[3.3] Sarežģīta tiesību normu interpretācija nevar būt attaisnojums iestādes visatļautībai – apzinātai rīcībai pretēji nepārprotami paustai pieteicēja gribai.

[3.4] Tiesas noteiktais atlīdzinājums (atvainošanās vietnēs, kurās Patērētāju tiesību aizsardzības centrs sižetu publicēja) nav taisnīgs. Atlīdzinājums demokrātiskā tiesiskā valstī nevar būt nesamērīgi mazs. Pienākumu publiski atvainoties ir tikai elementāra pieklājība un ētiska rīcība. Salīdzinoši Vispārīgās datu aizsardzības regulas 83.panta piektajā daļā noteikti administratīvie naudas sodi līdz 20 000 000 *euro* vai, uzņēmuma gadījumā, līdz 4 % no tā kopējā visā pasaulē iepriekšējā finanšu gadā gūtā gada apgrozījuma.

[3.5] Tiesa vispār nav ņēmusi vērā un analizējusi Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.pantu, saskaņā ar kuru noteikts, ka jebkurai personai, kurai šīs regulas pārkāpuma

rezultātā ir nodarīts materiāls vai nemateriāls kaitējums, ir tiesības no pārziņa vai apstrādātāja saņemt kompensāciju par tai nodarīto kaitējumu.

Motīvu daļa

Piemērojamās tiesību normas

Eiropas Savienības tiesību akti

[4] Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 8.panta 1.punkts, Vispārīgās datu aizsardzības regulas 1.panta 2.punkts, 82.pants, 75., 85. un 146.apsvērumi.

Latvijas tiesību akti

[5] Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešais teikums:

„Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atbildzinājumu.”

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pants „Nemantiskā kaitējuma noteikšana”:

„(1) Nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskārums smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

(2) Nemantisko kaitējumu atlīdzina, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, – atvainojoties vai samaksājot atbilstīgu atlīdzību.

(3) Ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, nemantiskā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt rakstveida vai publiska atvainošanās.

(4) Nemantiskā kaitējuma atlīdzību nosaka līdz 7000 *euro* apmērā. Ja nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atlīdzību var noteikt līdz 10 000 *euro* apmērā, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzības apmērs var būt līdz 30 000 *euro*.”

Iemesli, kas liek šaubīties par Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju

[6] Apgabaltiesa ir konstatējusi pieteicēja tiesību pārkāpumu, un šajā daļā spriedums ir stājies spēkā, bet pieteicējs nepiekrīt viņa tiesību aizskārums un tā radītā kaitējuma novērtējumam un attiecīgi noteiktajam atlīdzinājumam. Līdz ar to kasācijas kārtībā ir jāpārbauda, vai apgabaltiesa ir pienācīgi novērtējusi Patērētāju tiesību aizsardzības centra pieļautā pieteicēja tiesību aizskārums smagumu un ar to radītā kaitējuma esību, un vai tiesas noteikto atlīdzinājumu var uzskatīt par atbilstīgu.

[7] Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta 1.punkts paredz, ka jebkurai personai, kurai šīs regulas pārkāpums rezultātā ir nodarīts materiāls vai nemateriāls

kaitējums, ir tiesības no pārziņa vai apstrādātāja saņemt kompensāciju par tai nodarīto kaitējumu.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka, tā kā šajā regulā nav atsauces uz dalībvalstu tiesībām attiecībā uz šīs regulas 82.pantā ietverto terminu jēgu un tvērumu, it īpaši saistībā ar jēdzieniem „materiāls vai nemateriāls kaitējums” un „kompensācija par [...] nodarīto kaitējumu”, tad regulas piemērošanas vajadzībām šie termini ir jāuzskata par autonomiem Savienības tiesību jēdzieniem, kas visās dalībvalstīs ir jāinterpretē vienveidīgi (*Eiropas Savienības Tiesas 2023.gada 4.maija sprieduma lietā „Österreichische Post”, C-300/21, ECLI:EU:C:2023:370, 30.punkts*). Tādējādi šo jēdzienu izpratnē nav piemērojamas Latvijas tiesības, bet tikai regulas normas atbilstoši to interpretācijai Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā.

Kā redzams no apgabaltiesas sprieduma, tiesa secinājumus par kaitējuma atlīdzināšanu balstījusi vienīgi uz Latvijas tiesību normām un tiesu judikatūru, un tas neatbilst Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.pantam.

Turklāt apgabaltiesas spriedumā skarti vairāki aspekti, kurā ir būtiska Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta interpretācija. No Eiropas Savienības Tiesas reģistra datiem ir redzams, ka dalībvalstu tiesas jau ir uzdevušas vairākus jautājumus par šā panta interpretāciju, un atbildes uz tiem varētu būt nozīmīgas arī šajā lietā (*lietas Nr. C-340/21, C-667/21, C-687/21, C-741/21, C-182/22, C-456/22, C-590/22, C-65/23*). Tomēr uz šiem jautājumiem atbildes vēl nav sniegtas, tādēļ senatoru kolēģija uzskata par nepieciešamu vērsties Eiropas Savienības Tiesā un lūgt sniegt prejudiciālu nolēmumu.

[8] Viens no aspektiem, kas ir bijis būtisks šīs lietas izskatīšanā apgabaltiesā, ir tas, vai kompensācija ir nosakāma par Vispārīgās datu aizsardzības regulas jeb datu aizsardzības pārkāpumu pašu par sevi, vai arī ir jākonstatē ar to nodarīts kaitējums. Uz šo jautājumu Eiropas Savienības tiesa ir jau atbildējusi.

Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta 1.punktā ir paredzētas tiesības uz kompensāciju par materiālu vai nemateriālu kaitējumu, kas nodarīts regulas pārkāpuma rezultātā. Kā skaidrojusi Eiropas Savienības Tiesa, ar vienkāršu šīs regulas tiesību normu *pārkāpumu* vien nepietiek, lai varētu piešķirt tiesības uz kompensāciju, bet ir jākonstatē ar pārkāpumu nodarīts *kaitējums* (*sprieduma lietā „Österreichische Post” 32., 42.punkts*).

No apgabaltiesas sprieduma secināms, ka tiesa būtībā ir vērtējusi atlīdzināšanas nepieciešamību par iestādes pieļautu regulas pārkāpumu pašu par sevi, jo nav saskatījusi pieteicēja godam, cieņai un reputācijai nodarītu kaitējumu. Tas neatbilst regulas 82.panta 1.punktam. Ja tiesa nekonstatēja, ka pieteicējam regulas pārkāpuma rezultātā būtu nodarīts kaitējums, tad kompensācijas jeb atlīdzinājuma prasība būtu noraidāma.

Tomēr, pirms izdarīt tālākus secinājumus, ir jāpārbaudāms, vai tiesa nav pieļāvusi kļūdas kaitējuma esības novērtēšanā.

[9] Šajā sakarā būtu jānoskaidro, vai tomēr arī Vispārīgās datu aizsardzības regulas pārkāpums jeb datu aizsardzības pārkāpums pats par sevi var vienlaikus būt arī personai nodarīts kaitējums.

Atbilstoši Vispārīgās datu aizsardzības regulas preambulas 146.apsvērumam pārzinim vai apstrādātajam būtu jākompensē jebkurš kaitējums, kurš personai var būt nodarīts tādas apstrādes rezultātā, kura pārkāpj šo regulu. Kaitējuma jēdziens būtu plaši jāinterpretē, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, tādā veidā, kas pilnībā atbilst šīs regulas mērķiem. Datu subjektiem būtu jāsaņem pilna un iedarbīga kompensācija par tiem nodarīto kaitējumu. Eiropas Savienības Tiesa, atsaucoties arī uz šo preambulā minēto apsvērumu, ir uzsvērusi kaitējuma jēdziena interpretāciju atbilstoši regulas mērķiem, citstarp – nodrošināt konsekventu un augsta līmeņa aizsardzību fiziskajām personām attiecībā uz personas datu apstrādi Savienībā un nodrošināt šo personu pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzības noteikumu konsekventu un vienveidīgu piemērošanu attiecībā uz šādu datu apstrādi visā Savienībā (*sprieduma lietā „Österreichische Post” 46.–48.punkts*). Turklāt jēdziens „kaitējums”, tostarp jēdziens „nemateriālais kaitējums”, Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta izpratnē ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi, Savienības tiesībām specifiskā veidā (*sprieduma lietā „Österreichische Post” 44.punkts*).

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 8.panta 1.punktā tiesības uz datu aizsardzību ir formulētas kā atsevišķas personai piemītošas subjektīvas tiesības, proti, ikvienai personai ir tiesības uz savu personas datu aizsardzību. Arī Vispārīgās datu aizsardzības regulas 1.panta 2.punktā norādīts, ka regula aizsargā fizisku personu pamattiesības un pamatbrīvības un jo īpaši to tiesības uz personas datu aizsardzību, proti, tiesības uz personas datu aizsardzību minētas kā viena no personas pamattiesībām un pamatbrīvībām.

Attiecīgi rodas jautājums, vai šo subjektīvo tiesību aizskārums pats par sevi ir kaitējums personai. Proti, ja par kaitējumu uzskata citu personai garantēto tiesību aizskārums (piemēram, tiesības uz privātās dzīves aizsardzību, tiesības uz īpašumu u.tml.), vai var uzskatīt, ka arī šādu tiesību uz datu aizsardzību pārkāpums pats par sevi ir – vai vismaz noteiktos apstākļos var būt – personai nodarīts kaitējums.

Tas savukārt liek tālāk jautāt, kāda sakarība pastāv starp Vispārīgās datu aizsardzības regulas pārkāpumu jeb datu aizsardzības pārkāpumu un tiesību uz datu aizsardzību kā subjektīvo tiesību pārkāpumu. Datu apstrāde ir darbība ar personas datiem, kuri principā tiek aizsargāti. Līdz ar to, ja datu apstrāde ir prettiesiska, var pieņemt, ka ar tādu datu apstrādi tiek nepamatoti aizskartas personas subjektīvās tiesības uz tās datu aizsardzību – tieši tādēļ, ka dati nav bijuši pasargāti no prettiesiskas apstrādes.

Piemēram, šajā lietā varētu būt apsverams, vai personas datu izplatīšana izglītojošā sīžetā, ja tā notikusi pretēji personas skaidri paustam iebildumam, pati par sevi rada kaitējumu tādēļ, ka tā aizskar personas tiesības uz datu aizsardzību (kā atsevišķs kaitējums arī tad, ja netiek konstatēts privātuma, goda, cieņas un reputācijas aizskārums).

Jāpiebilst, ka Vispārīgās datu aizsardzības regulas 75.apsvērumā ir minēti konkrēti kaitējumu veidi, no kā varētu spriest, ka regulas pārkāpums pats par sevi, pat ja ir personas tiesību uz datu aizsardzību pārkāpums, regulas izpratnē varētu netikt uzskatīts par kaitējumu, citiem vārdiem – ka regulas pārkāpums pats par sevi parasti nav uzskatāms par apsvērumā minēto „personas tiesību un brīvību” aizskārums un kaitējumu. Apsvērumā norādīts: „Risku fizisku personu tiesībām un brīvībām – ar atšķirīgu iespējamību un nopietnību – var radīt personas datu apstrāde, kas var izraisīt fizisku, materiālu vai nemateriālu kaitējumu, jo īpaši,

ja apstrāde var izraisīt diskrimināciju, identitātes zādzību vai viltošanu, finansiālu zaudējumu, kaitējumu reputācijai, ar dienesta noslēpumu aizsargātu personas datu konfidencialitātes zaudēšanu, neatļautu pseidonimizācijas atcelšanu vai jebkādu citu īpaši nelabvēlīgu ekonomisko vai sociālo situāciju; ja datu subjektiem var tikt atņemtas viņu tiesības un brīvības vai atņemta iespēja kontrolēt savus personas datus; ja tiek apstrādāti personas dati, kas atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, piederību arodbiedrībai, un ja tiek apstrādāti ģenētiskie dati, veselības dati vai dati par dzimumdzīvi, vai sodāmību un pārkāpumiem vai ar tiem saistītiem drošības pasākumiem; ja tiek izvērtēti personiskie aspekti, jo īpaši analizējot vai prognozējot aspektus attiecībā uz personas sniegumu darbā, ekonomisko situāciju, veselību, personīgām vēlmēm vai interesēm, uzticamību vai uzvedību, atrašanās vietu vai pārvietošanos, lai izveidotu vai izmantotu personiskos profilus; ja tiek apstrādāti neaizsargātu fizisku personu, īpaši bērnu, personas dati; vai ja apstrāde ietver lielu personas datu daudzumu un ietekmē lielu skaitu datu subjektu.” Atsevišķi kaitējuma veidi no šeit minētajiem varētu tikt uzskatīti par vienīgi datu aizsardzības pārkāpumu bez citu tiesību un brīvību pārkāpuma (piemēram, datu subjektam atņemtas tiesības kontrolēt savus personas datus), taču no šī apsvēruma formulējuma kopumā šķiet, ka parastā gadījumā datu aizsardzības pārkāpums pats par sevi neveidos kaitējumu, bet ir zināmā mērā tam pretstatīts.

Savukārt regulas 85.apsvērumā skaidrots: „Ja uz personas datu aizsardzības pārkāpumu nereaģē pienācīgi un savlaicīgi, tas fiziskām personām var izraisīt tādu fizisku, materiālu vai nemateriālu kaitējumu kā, piemēram, iespējas kontrolēt savus personas datus zaudēšana vai to tiesību ierobežošana, diskriminācija, identitātes zādzība vai viltošana, finansiāls zaudējums, neatļauta pseidonimizācijas atcelšana, kaitējums reputācijai, ar dienesta noslēpumu aizsargātu personas datu konfidencialitātes zaudēšana vai jebkāda cita attiecīgajai fiziskajai personai īpaši nelabvēlīga ekonomiskā vai sociālā situācija.” Šeit kā iespējami kaitējuma veidi ir minēti gan tādi, kas būtībā ir datu aizsardzības pārkāpums pats par sevi (iespējas kontrolēt savus personas datus zaudēšana), gan arī kaitējums, kas saistīts ar citu tiesību un brīvību aizskārumu (piemēram, kaitējums reputācijai).

Līdz ar to tas pastiprina šaubas par to, kāda saistība pastāv starp regulas normu pārkāpumu kā datu aizsardzības pārkāpumu un kaitējumu regulas 82.panta 1.punkta izpratnē.

[10] Tālāk jāpievēršas saiknei starp kaitējumu un atbilstošu kompensāciju jeb atlīdzinājumu.

Interpretējot kaitējuma jēdzienu atbilstoši regulas mērķim, Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka nav pieļaujams nemateriālā kaitējuma atlīdzināmību pakārtot noteiktai kaitējuma smaguma minimālajai robežvērtībai, jo šāda sliekšņa gradācija, no kuras būtu atkarīga minētās kompensācijas saņemšanas iespēja, varētu svārstīties atkarībā no lietu izskatošās tiesas vērtējuma un tādējādi apdraudēt ieviestā regulējuma saskaņotību (*sprieduma lietā „Österreichische Post” 49.punkts*).

Attiecībā uz nosakāmās kompensācijas jeb atlīdzinājuma apmēru naudas izteiksmē Eiropas Savienības Tiesa atzinusi, ka katras dalībvalsts iekšējās tiesību sistēmas ziņā ir

noteikt konkrētus kritērijus, kas ļauj noteikt maksājamās kompensācijas apmēru, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi (*turpat, 53.–54.punkts*).

Tāpat atzīts, ka finansiālais atlīdzinājums, kas pamatots ar Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.pantu, ir jāuzskata par „pilnīgu un efektīvu”, ja tas ļauj pilnībā atlīdzināt šīs regulas pārkāpuma dēļ konkrēti nodarīto kaitējumu, un nav nepieciešams šāda pilnīga atlīdzinājuma nodrošināšanai noteikt pienākumu maksāt sodošu kaitējuma atlīdzinājumu (*turpat, 58.punkts*).

Tādējādi Eiropas Savienības Tiesa ir jau principiāli iezīmējusi ietvaru kompensācijas noteikšanai. Tomēr atsevišķi jautājumi vēl ir neskaidri.

[11] Apgabaltiesa ir uzskatījusi, ka konkrētajā gadījumā pietiekama kompensācija par nemantisko kaitējumu ir publiska atvainošanās pieteicējam. Jāpiebilst, ka šāds atlīdzinājuma veids par nemantisko kaitējumu, jo īpaši – ja personas tiesību aizskārums nav smags –, ir tieši paredzēts Latvijas likumā, proti, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta otrajā un trešajā daļā, turklāt arī gadījumos, kad nav iespējama restitūcija.

Tātad, ja kompensācijas veidu un apmēru noteiktu pēc Latvijas tiesībām, rezultāts atkarībā no atbildētājas iestādes vai tiesas novērtējuma varētu būt tāds, ka, arī nepastāvot restitūcijas iespējai, atvainošanās var tikt atzīta par pietiekamu kompensāciju.

Tā kā jautājums par kaitējuma esību un būtiskumu turpina būt atvērts šajā lietā un ir atkarīgs no kaitējuma jēdziena interpretācijas, lietā varētu būt svarīgi noskaidrot, vai atvainošanās kā vienīgās kompensācijas noteikšana ir atbilstoša Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta 1.punktam, interpretējot to atbilstoši regulas mērķim un pilnīgas kompensācijas principam.

[12] Apgabaltiesa, apsverot kompensācijas veidu un apmēru, ir ņēmusi vērā arī iestādes rīcības mērķus un pamatojumu. Proti, apgabaltiesa apsvērumos atzīmējusi, ka iestāde, veidojot un izplatot sižetu pretēji pieteicēja liegumam, ir pildījusi uzdevumu sabiedrības interesēs, ka pieteicēja personas datu izmantošana bijusi tam piemērota un ka iestādes mērķis nav bijis kaitēt pieteicēja godam, cieņai un reputācijai, kā arī tiesību normu piemērošana konkrētajā gadījumā bijusi sarežģīta.

Tas liek uzdot jautājumu, vai šādi apsvērumi, kas būtībā liecina par datu aizsardzības pārkāpuma izdarītāja attieksmi un motivāciju, var tikt ņemti vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājumu.

Kā jau minēts, Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.pants paredz pilnīgas kompensācijas principu. Tātad, ja tiesa noteiktu, ka pārkāpēja motivācijas dēļ kompensācija nosakāma mazāka, nekā tā vispārīgi būtu atbilstoša nodarītajam kaitējumam, kompensācijas apmērs vairs nebūtu atbilstošs tieši pašam kaitējuma apmēram. Eiropas Savienības Tiesa ir noraidījusi nepieciešamību kompensācijas apmēru noteikt ar sodošu raksturu – tieši tādēļ, ka tas nav nepieciešams paša kaitējuma pilnīgai un efektīvai atlīdzināšanai (*sprieduma lietā „Österreichische Post” 58.punkts*). Rodas jautājums, vai līdzīgi apsvērumi nebūtu jāizdara arī šajā gadījumā, proti, vai pārkāpēja motivācijas ņemšana vērā neizjauc atbilstību starp

kaitējumu un tam atbilstošu kompensāciju un vai tādējādi neizkropļo pilnīgas un efektīvas kompensācijas mehānismu.

[13] Apkopojot minēto, senatoru kolēģijai ir šaubas par Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju. Tādēļ ir uzdodami prejudiciālie jautājumi Eiropas Savienības Tiesai.

Tas ir pamats tiesvedības apturēšanai šajā lietā līdz brīdim, kad Eiropas Savienības Tiesa pieņems nolēmumu sakarā ar prejudiciālajiem jautājumiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.pantu, Administratīvā procesa likuma 104.¹pantu, 273.panta 5.punktu, 275.panta 7.punktu un 338.panta astoto daļu, senatoru kolēģija

nolēma

uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

1. Vai Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta 1.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka personas datu nelikumīga apstrāde kā Vispārīgās datu aizsardzības regulas pārkāpums pati par sevi var būt personas subjektīvo tiesību uz datu aizsardzību nepamatots aizskārums un personai radīts kaitējums?
2. Vai Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta 1.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka, neesot iespējai atjaunot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, kā vienīgā kompensācija par nemantisko kaitējumu tiek noteikta atvainošanās?
3. Vai Vispārīgās datu aizsardzības regulas 82.panta 1.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka apstākļi, kas liecina par datu apstrādātāja attieksmi un motivāciju (piemēram, nepieciešamība pildīt uzdevumu sabiedrības interesēs, nolūka neesība kaitēt personai, grūtības izprast tiesisko regulējumu) ir pamats noteikt mazāku kompensāciju par kaitējumu?

Apturēt tiesvedību lietā, līdz stājas spēkā Eiropas Savienības Tiesas nolēmums.

Lēmums nav pārsūdzams.

R. Vīduša

V. Krūmiņa

J. Pleps